

Tıp Fakültesi Öğrencilerinde COVID-19 Korkusu ve Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Factors Affecting the Smoking Habit and Fear of COVID-19 Among Faculty of Medicine Students

Ayşegül Tomruk ERDEM¹ , Farice Beyza DEMİREL² , Semih EROL² , Enes KARATAŞ² ,
Sinem EDİNÇ² , Zeynep AŞIK² , İlayda BAŞOĞLU² , Zeynep KURU² ,
Veli Mert BÜYÜKDÜMLÜ² , Ece TUNA² , Kadriye TABAK² , Ayşe Beril ALAY² ,
Ahmet Hazar BÜYÜKAKPINAR² , Kübra ÖZAYDIN²

¹Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Zonguldak, Türkiye

²Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2020-2021 Eğitim Yılı Dönem 3 Öğrencileri, Zonguldak, Türkiye

ORCID ID: Ayşegül Tomruk Erdem 0000-0002-5346-9107, Farice Beyza Demirel 0000-0001-6572-7372, Semih Erol 0000-0002-1091-9681, Enes Karataş 0000-0001-5426-1677, Sinem Edinç 0000-0003-1152-7118, Zeynep Aşık 0000-0001-6102-8953, İlayda Başoğlu 0000-0002-0981-8736, Zeynep Kuru 0000-0001-6646-1545, Veli Mert Büyükdumlu 0000-0002-4114-1083, Ece Tuna 0000-0001-5921-1767, Kadriye Tabak 0000-0003-4137-0019, Ayşe Beril Alay 0000-0001-6523-0964, Ahmet Hazar Büyüakpınar 0000-0003-4743-0852, Kübra Özaydın 0000-0002-3078-274X

Bu makaleye yapılacak atf: Tomruk Erdem A ve ark. Tıp fakültesi öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve sigara kullanımını etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. Med J West Black Sea. 2023;7(1):51-56.

Sorumlu Yazar

Ayşegül Tomruk Erdem

E-posta

aysegultomruk@yahoo.com

Geliş Tarihi

18.07.2022

Revizyon Tarihi

01.02.2023

Kabul Tarihi

15.02.2023

Bu eser "Creative Commons Atımlı-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

ÖZ

Amaç: Çalışmada amacımız COVID-19 pandemisi sırasında tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerde sigara tüketimini etkileyen faktörleri ve bunun COVID-19 korkusu ile ilişkisini belirlemektir.

Gereç ve Yöntemler: Çalışma kesitsel ve tanımlayıcı tipte dizayn edilmiş olup, çalışmaya Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenim gören 293 öğrenci katıldı. Öğrencilere hazırlanan anketler elektronik ortamda iletildi, çalışmaya gönüllü olanlar katıldı. Anket formunda öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, sigara alışkanlıkları sorgulandı, Fagerström nikotin bağımlılık testi ve COVID-19 Korku Ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya dahil olan öğrencilerin %70.6'sı kadın idi. Yaş ortalaması 21.38±04 saptandı. Halen sigara içen katılımcı oranı %17.7 (n=52) idi. Daha önce hiç sigara içmemiş katılımcıların %7.1'inin (n=15) pandemi sırasında sigaraya başlamayı düşündüğü öğrenildi. Sigarayı bırakmış katılımcıların %64.5'i (n=20) pandemi sırasında bu kararı almıştı. Sigarayı bırakanların %54.5'i (n=12) mevcut sağlık sorunları ve hastalanma kaygısı nedeniyle sigara içmeyi bırakmış ve %74.2'si (n=23) tekrar sigara içmeyi düşünmemektedir. Sigara içmeye devam eden ve düşük bağımlılık düzeyine sahip katılımcı oranı %69.2 (n=36) idi. Pandemi sırasında sigara içen katılımcıların %38.4'ünde (n=20) tüketim miktarında değişiklik olmazken, %34.6'sında (n=18) tüketimde azalma, %27'sinde (n=14) ise tüketimde artış olduğu görüldü. Sigara tüketiminin değişmesinde haberlerin, kamu spotlarının, sigara yasağının rol almadığı belirlendi. Sigara içen ve COVID-19 hastalığı geçirenlerin de sigara ile ilgili fikirlerinde değişiklik olmadığı belirlendi. Katılımcıların COVID-19 korku puanı ortalaması 18.71± 4.91 olup, korku düzeyi orta seviyede olarak belirlendi. COVID-19 korku düzeyi kadın katılımcılarda erkek katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksekti (p=0.001). COVID-19 korku düzeyinin sigara kullanım özellikleri ve diğer sosyodemografik özellikler ile arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmadı (p>0.05).

Sonuç: Katılımcılarda COVID-19 korku düzeyi orta seviyede saptanmış olup, kadın katılımcılarda daha yüksekti. Sigarayı bırakmış olan öğrencilerin çoğunluğu pandemi sırasında bu kararı vermişti. Haberlerin, kamu spotlarının, sigara yasağının, COVID-19 geçirmenin sigara içen katılımcılarda tüketimde değişikliğe yol açmadığı belirlendi.

Anahtar Sözcükler: COVID-19, Korku, Sigara kullanımı, Öğrenci

ABSTRACT

Aim: Our aim in the study is to determine the factors affecting cigarette consumption in medical school students during the COVID-19 pandemic and its relationship with the fear of COVID-19.

Material and Methods: The study was designed as cross-sectional and descriptive, and 293 students studying at Zonguldak Bülent Ecevit University Faculty of Medicine participated in the study. Questionnaires prepared for the students were delivered electronically, and those who volunteered participated in the study. In the questionnaire, students' sociodemographic characteristics, smoking habits were questioned, Fagerström nicotine addiction test and COVID-19 Fear Scale were used.

Results: 70.6% of the students included in the study were women. The mean age was 21.38±04 years. The rate of current smokers was 17.7% (n=52). It was learned that 7.1% (n=15) of the participants who had never smoked before thought to start smoking during the pandemic. 64.5% (n=20) of the participants who had quit smoking made this decision during the pandemic. Of those who quit smoking, 54.5% (n=12) quit smoking due to existing health problems and anxiety about getting sick, and 74.2% (n=23) were not considering smoking again. The rate of participants who continued to smoke and had low addiction level was 69.2% (n=36). While there was no change in the amount of consumption in 38.4% (n=20) of the participants who smoked during the pandemic, it was observed that there was a decrease in consumption in 34.6% (n=18) and an increase in consumption in 27% (n=14). It was determined that the news, public service announcements and smoking ban did not play a role in the change in cigarette consumption. It was determined that smokers and those who had COVID-19 disease did not change their ideas about smoking. The mean COVID-19 fear score of the participants was 18.71±4.91 and the fear level was determined as moderate. The level of fear of COVID-19 was statistically significantly higher in female participants than in male participants (p=0.001). There was no statistically significant difference between the COVID-19 fear level and smoking characteristics and other sociodemographic characteristics (p>0.05).

Conclusion: The level of fear of COVID-19 was found to be moderate in the participants, and it was higher in female participants. The majority of students who had quit smoking made this decision during the pandemic. It has been determined that news, public service announcements, smoking ban, and having COVID-19 do not cause any change in consumption among smokers.

Keywords: COVID-19, Fear, Student, Smoking

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 30 Ocak 2020'de koronavirüs hastalığı (COVID-19) salgınını uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu olarak ilan etti. 11 Mart 2020'de DSÖ Genel Direktörü, COVID-19'u bir pandemi olarak nitelendirdi (1). Ülkemizde ilk COVID-19 vakası görülmesi sonrasında alınan kararlarla üniversitelerde eğitime ara verilmesi ve daha sonra uzaktan eğitime geçilmesi ile birlikte öğrenciler için yeni bir süreç başladı.

COVID-19'a özgü endişelerin, sosyal ortamlardan izolasyonun, etkileşim ve duygusal destek eksikliğinin ve fiziksel izolasyonun öğrenciler arasında olumsuz ruh sağlığı ile ilişkili olduğu bildirildi (2).

COVID-19 salgını sırasındaki erken bulgular, ergenlerde daha yüksek depresyon, anksiyete ve stres seviyeleri ile ilişkili olarak sigara ve alkol alımında negatif değişiklikler olduğunu göstermektedir (3).

Tıp fakültesi öğrencileri öz bakımlarını, hastaların katılımını, öz yönetim yeteneklerini güçlendirmek için kapsamlı kapasitelere ihtiyaç duyan geleceğin sağlık hizmeti sağlayıcılarıdır (4, 5). Dünyada tıp fakültesi öğrencilerinin ruh sağlığı sorunları pandemi öncesinde de mevcutken (6), COVID-19 salgını ile klinik uygulama dersleri alan öğrenciler enfeksiyon riski ile de karşı karşıya kaldı.

COVID-19 korkusu, intihara neden olabilecek boyutta görülebilir (7). COVID-19 yayılımını hafifletmek ve olumsuz ruh sağlığı sonuçlarını azaltmak için olumsuz psikolojik sorunlar

(örneğin korku) tespit edilmesi esastır ve uygun müdahaleleri erken bir aşamada uygulamak gereklidir (8, 9).

Bu çalışmada, tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme alışkanlığını sorgulamak, COVID-19 korkusunu belirlemek ve COVID-19 pandemisi süresince sigara içme konusunda tutum ve davranışlarını değerlendirmek, pandeminin ve bu süreçte meydana gelen sosyal yaşam değişikliklerinin sigara içme alışkanlığına etkisi olup olmadığını araştırmak amaçlandı.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu çalışmanın evrenini halen eğitimine devam etmekte olan Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri oluşturdu. Tüm öğrencilere, 15 Mart 2021 – 15 Nisan 2021 tarihleri arasında katılabilecekleri anketin linki elektronik ortamda ulaştırıldı. Katılımcıların anket öncesi bilgilendirilmiş sözlü onamları alınarak anketi yanıtlamayı kabul eden öğrenciler çalışmaya alındı. Çalışmaya 293 öğrenci katıldı Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan 10/03/2021 Tarih ve 2021/05 sayılı toplantı ile etik onay alındı.

Anketin ilk bölümünde yaş, cinsiyet, medeni durum, gelir durumu, çalışma durumu, anne babanın eğitim durumu, evde yaşadığı kişi sayısı gibi sosyodemografik özelliklerin ve devam ettiği sınıf, kronik hastalığı olup olmadığı, sigara içme durumu ile ilgili sorular yer aldı. Katılımcılar sigara içme durumuna göre ayrılarak, sigara içmeyenler, içmeyi bırakanlar ve halen sigara içenler olarak ayrı bölümler-

de sorular yöneltildi. Diğer bir bölümde ise kendilerinin ya da ailelerinden bir kişinin COVID-19 geçirip geçirmediği, COVID-19 ve sigara kullanımı ile ilgili görüşlerinin yer aldığı sorular yer aldı.

Sigara içen katılımcıların Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT) ile nikotin bağımlılık düzeyi ölçüldü ve diğer faktörlerle ilişkisi araştırıldı. Fagerström ve ark. tarafından geliştirilen bu testte 6 soru yer almakta ve cevaplara göre puanlanmaktadır. FNBT'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Uysal ve ark. tarafından "Fagerstrom nikotin bağımlılık testinin Türkçe versiyonunun güvenilirliği ve faktör analizi" adı ile yayınlanmıştır. Minimum ve maksimum skoru sırasıyla 0 ve 10'dur. Yüksek skor yüksek bağımlılık ile ilişkilidir. Bağımlılık düzeyi çok düşük (0-2), düşük (3-4), orta (5-6), yüksek (7-8) çok yüksek (9-10) olarak sınıflanmaktadır (10).

COVID-19 korkusu ölçeği ile katılımcıların korku düzeyi ölçülerek diğer faktörlerle ilişkisi araştırılmıştır. Bireylerin COVID-19 kaynaklı korku düzeylerinin ölçülmesi için Ahorsu ve ark. (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek tek faktörlü yapıdadır ve beşli Likert tipinde (1 = Kesinlikle katılmıyorum; 5 = Kesinlikle katılıyorum) yedi maddeden oluşmaktadır. COVID-19 Korkusu Ölçeği'nin Türkçe Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması Ladikli ve ark. tarafından yapılmıştır (11).

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS programı (IBM Corp. Released 2011. IBM SPSS Statistics for Windows Version 20.0. Armonk, NY: IBM Corp) kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov Testi ile analiz edildi. Normal dağılıma uyduğu için, tanımlayıcı istatistikler için sayı, ortalama ve yüzdelik, nicel verilerin analizi için T testi ve One way ANOVA testleri kullanıldı. Güven aralığı %95, $p < 0.05$ anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya 293 tıp fakültesi öğrencisi katıldı. İnternet üzerinden ulaşılan anket sonuçlarına göre katılımcıların temel özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Hiç sigara içmemiş katılımcılara pandemi döneminde sigaraya başlama düşüncesi olup olmadığı sorulduğunda sadece 15 (% 7.1) katılımcıdan evet cevabı alındı.

Sadece 5 öğrencinin pandemi döneminde sigara içmeye başladığı öğrenildi.

Sigarayı bırakmış olan 31 katılımcının 20'sinin (%64.5) sigarayı son 1 yıl içinde bıraktığı öğrenildi. Bu kişilerin 12'si (%54.5) sigarayı hastalanma kaygısı ve mevcut hastalıkları nedeni ile bıraktığını ve sigarayı bırakan kişilerin %74.2'si pandemi bitince sigaraya tekrar başlamak istemediklerini belirttiği görüldü.

Halen sigara içen katılımcıların sigara içme durumları ve özellikleri Tablo 2'de belirtilmiştir.

Öğrencilerin %15,7 'si (n=46) COVID-19 enfeksiyonu geçirdiğini belirtti. Ailesinde COVID-19 enfeksiyonu geçiren kişilerin oranı ise %65.6 (n=192) saptandı. 12 katılımcının ailesinde COVID-19 kaynaklı ölüm gerçekleştiği öğrenildi. Öğrencilerin %84.3'ü (n=247) sigaranın COVID-19 hastalığını ağır geçirmeye ve ölüme sebep olabileceğini düşündüğünü belirtti.

COVID-19 geçiren 46 katılımcıdan 15'i sigara içmekteydi. 15 katılımcının 1'i sigarayı bırakmış, 1'i bırakmayı düşünüyor, 1'i miktarını artırmış, 12'sinde ise içilen sigara miktarında değişiklik olmadığı öğrenildi.

Öğrencilerin sosyodemografik ve bazı özelliklere göre COVID-19 Korku Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tablo 1: Katılımcıların Temel Özellikleri

Katılımcıların Temel Özellikleri	n (%)
Yaş , mean , yıl	21,38 (17-31)
Cinsiyet	
Kadın	207 (70,6)
Erkek	86 (29,4)
Medeni durum	
Bekâr	291 (99,3)
Evli	2 (0,7)
Gelir durumu	
Gelir giderden az	48 (16,4)
Gelir gidere eşit	136 (46,4)
Gelir giderden fazla	109 (37,2)
Berber yaşadığı kişi sayısı	
1	25 (8,5)
2	9 (3,0)
3 ve üstü	259 (88,3)
Çalışma durumu	
Çalışmıyor	284 (96,9)
Çalışıyor	9 (3,1)
Devam ettiği sınıf	
1	47 (16,0)
2	75 (25,6)
3	88 (30,0)
4	41 (14,1)
5	30 (10,2)
6	12 (4,1)
Kronik hastalık durumu	
Var	31 (10,6)
Yok	262 (89,4)
Sigara içme durumu	
Hiç içmemiş	210 (71,7)
Halen içen	52 (17,7)
Bırakmış	31 (10,6)
COVID-19 geçirdi mi?	
Evet	46 (15,7)
Hayır	247 (84,3)
COVID-19 Korku Ölçeği puanı ort.	18,71± 4,91

mı Tablo 3'te verilmiştir. COVID-19 Korku Ölçeği Puanı açısından cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). Kız öğrencilerin puanı istatistiksel olarak erkek öğrencilerden anlamlı derece yüksektir (Şekil 1). Maddi durum, çalışma durumu, kronik hastalık varlığı, sigara içme durumu, COVID-19 geçirme durumu ve yaş açısından ise COVID-19 Korku Ölçeği Puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

TARTIŞMA

COVID-19 pandemisi sigara içme üzerinde çeşitli şekilde etki gösterdi. Bazı insanlar sokağa çıkma yasağını sigarayı bırakmak için bir fırsat olarak görürken, diğerleri stres ve duygularla başa çıkmak için sigaraya güvendi (12).

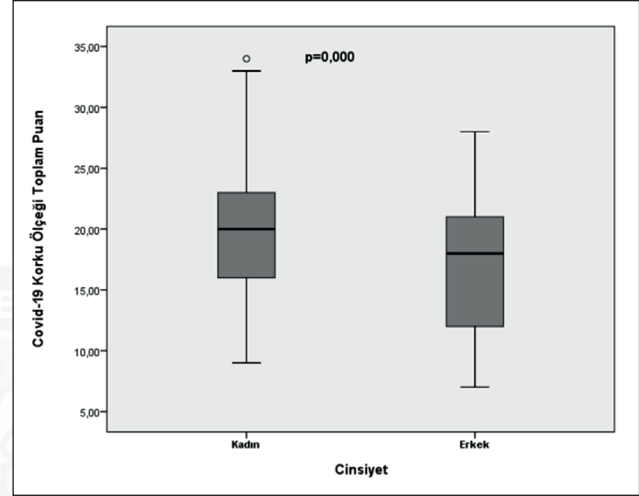
İngiltere'de yapılan bir araştırma, COVID-19 pandemisi sırasında sigara içme veya tekrarlayan sigara içme yoğun-

Tablo 2: Halen Sigara İçen Katılımcıların Sigara İçme Durumları ve Özellikleri

Sigara içen katılımcıların özellikleri	Sayı (%)
Fagerstörn Nikotin Bağımlılık Düzeyi	
Düşük	36 (69,2)
Orta /yüksek	16 (30,8)
Sigara bırakma girişimi oldu mu? (Pandemi Döneminde)	
Evet	18 (34,6)
Hayır	34 (65,4)
Sigara miktarında değişiklik oldu mu? (Pandemi Döneminde)	
Olmadı	20 (38,4)
Azaldı	18 (34,6)
Arttı	14 (27,0)
Koronavirüs önlemleri kapsamında getirilen sigara içme yasağı sigara tüketiminizin azalmasına katkıda bulundu mu?	
Evet	5 (9,6)
Değişiklik olmadı	47 (90,4)
Pandemi döneminde evde çok sık vakit geçirmek sigara tüketiminizi nasıl etkiledi?	
Artmasına neden oldu	17 (32,6)
Herhangi bir etkisi olmadı	15 (28,8)
Azalmasına neden oldu	20 (38,4)
Sigara tüketimi ve koronavirüs hastalığı arasındaki bağlantıyı anlatan kamu spotları, haberler sigara tüketiminizde olumlu değişiklikler oluşturdu mu?	
Evet	8 (15,4)
Hayır, hiçbir değişiklik olmadı.	44 (84,6)
COVID-19 enfeksiyonu geçirdi iseniz bu sizin sigara ile ilgili görüşlerinizi nasıl etkiledi?	
Sigarayı bırakmayı düşünüyorum	1 (10,0)
İçtiğim sigara miktarı arttı	1 (10,0)
Değişiklik olmadı	8 (80,0)

luğunda yaklaşık %9'luk bir artış olduğunu ortaya koydu. Bununla birlikte, bu, psikolojik bozuklukların artan semptomları, uyku bozukluğu, aşırı kilo ve uzun süreli karantınının neden olduğu düşük yaşam kalitesi ile ilişkiliydi. (13, 14)

Yapılan bazı çalışmalarda genel popülasyonda COVID-19 pandemisi sırasında sigara içimi artarken (15, 16), öğrenci-

Şekil 1: Cinsiyete göre COVID-19 Korku Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tablo 3: Sosyodemografik ve Bazı Özelliklere Göre Covid 19 Korku Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

Sosyodemografik Özellikler	Covid-19 Korku Ölçeği Puan Ortalaması	p
Cinsiyet		
Kadın	19,56 ± 4,60	0,000*
Erkek	16,61 ± 5,05	
Maddi durum		
Gelir giderden az	18,65 ± 3,45	0,83
Gelir giderden eşit	18,20 ± 1,72	
Gelir giderden fazla	18,05 ± 4,96	
Çalışma durumu		
Çalışmıyor	17,75 ± 4,81	0,57
Çalışıyor	17,06 ± 3,66	
Kronik hastalık durumu		
Var	18,01 ± 4,81	0,72
Yok	18,23 ± 2,10	
Sigara içme durumu		
Hiç içmemiş	17,62 ± 3,05	0,66
Halen içen	17,83 ± 4,55	
Bırakmış	17,71 ± 3,25	
COVID-19 geçirdi mi?		
Evet	18,74 ± 6,81	0,48
Hayır	18,29 ± 4,97	
Yaş	r:0,014	0,54

*p:0.001

lerde azaldığı belirtilmiştir (15). Alman öğrenciler arasında COVID-19 döneminde sağlıksız davranışlar (sigara içimi, alkol kullanımı) önemli ölçüde azaldı (17).

Bizim çalışmamızda sigarayı bırakan öğrencilerin %64.5 inin pandemi döneminde sigarayı bıraktığı tespit edildi. Sigaraya pandemi döneminde başlayan kişi sayısı ise sadece 5 idi. Sigara içen katılımcıların içtiği sigara miktarı %34.6 oranında azaldı. İçilen sigara miktarının azalmasında evde vakit geçirmenin daha büyük oranda etkisi olduğunu düşünmekteyiz. Öğrencilerin daha çok arkadaş etkisi ve bulunduğu sosyal ortamlarda sigara içimini artırdığı bilinmektedir. Nitekim çalışmamızda sigara ile ilgili yapılan kamu spotları, haberlerin, ya da sigara yasaklarının sigara içen katılımcılarda içilen sigara miktarına etkisi olmadığı görüldü. Bunun yanında COVID-19 enfeksiyonu geçiren ve sigara içen katılımcıların %80'inin sigara ile görüşlerinde değişiklik olmadığı belirlendi.

Katılımcılarda orta düzeyde korku saptandı. Çalışmamızda üniversite öğrencileri ile yapılan diğer bir çalışmada (18) olduğu gibi kadın öğrencilerde COVID-19 korku düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksek bulundu.

Kadınlar genellikle erkeklere göre daha stresli yaşam olaylarından yakınmaktadır (19,20) ve ayrıca pandemi döneminde kadınların ev işlerindeki rolü ve aile içindeki rolünün daha fazla olmasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir (21).

Yapılan çalışmada (18) COVID-19 korkusu yüksek olanlarda sigara içme oranı yüksek saptanmışken bizim çalışmamızda istatistiksel anlamlı bir sonuç bulunamadı.

Nguyen ve ark. (18) sigara kullanımı ve alkol içimi gibi sağlıksız davranışları olan öğrencilerin COVID-19 korku düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamasına rağmen bizim çalışmamızda anlamlı bir sonuç alamadık.

Sonuç olarak katılımcılarda COVID-19 korku düzeyi orta seviyede saptanmış olup, kadın katılımcılarda daha yüksekti. Sigarayı bırakmış olan öğrencilerin çoğunluğu pandemi sırasında bu kararı vermişti. Haberlerin, kamu spotlarının, sigara yasağının, COVID-19 enfeksiyonu geçirmenin sigara tüketiminde değişikliğe yol açmadığı belirlendi.

Çalışmamızın yapıldığı tarihlerde pandemi önlemleri kapsamında uzaktan eğitim görüldüğünden, öğrencilere toplu halde ulaşmak mümkün olmamıştır. Çalışma elektronik ortamda duyurularak katılmaya gönüllü öğrencilerle yapılabilmektedir. Bu durum çalışmamızın en önemli kısıtlılığıdır.

Küreselleşen dünyada geçmişte olduğu gibi salgınlar görülmeye devam edecektir. Geleceğin sağlık hizmet sunucularının salgınlar konusunda bilgilili olması ve ruhsal olarak hazırlıklı olmaları gerektiği bir gerçektir. Bu nedenle tıp fakültesi öğrencilerinin ruhsal bozukluklarla başa çıkma,

kaygılarını kontrol edebilme, sağlıksız davranışlardan uzak durmaları konusunda eğitimlere de yer verilmeli ve gerektiğinde danışmanlık almalarına olanak sağlanmalıdır.

Teşekkür

Yok.

Yazar Katkı Beyanı

Fikir, Tasarım: **Ayşegül Tomruk Erdem, Senem İmam, Yusuf Uludağ, Yaren Türkömer, Çağrı Demirci, Revşan Pelit, Hayru Nisa Eger, Deniz Yiğit Öztürk, Ali Eren Ersin, Hazal Uysal, Eda Çakar, Zehra Nur Bağışlayıcı, Burak Dincel, Dilara Uçar, Senanur Demiray, Tuncay Celal Şimşek**, Veri Toplama: **Senem İmam, Yusuf Uludağ, Yaren Türkömer, Çağrı Demirci, Revşan Pelit, Hayru Nisa Eger, Deniz Yiğit Öztürk, Ali Eren Ersin, Hazal Uysal, Eda Çakar, Zehra Nur Bağışlayıcı, Burak Dincel, Dilara Uçar, Senanur Demiray, Tuncay Celal Şimşek**, Analiz veya Yorumlama, Literatür taraması, Yazım: **Ayşegül Tomruk Erdem**.

Çıkar Çatışması

Çalışmamızda herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek

Finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı

Çalışma için Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan 10/03/2021 Tarih ve 2021/05 sayılı toplantı ile etik onay alındı.

Hakemlik Süreci

Kör hakemlik süreci sonrası yayınlanmaya uygun bulunmuş ve kabul edilmiştir.

KAYNAKLAR

1. World Health Organisation. WHO Director-General's Opening Remarks at the Media Briefing on COVID-19—11 March 2020. Available online: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-themedia-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (Erişim tarihi: 3 Mayıs 2021).
2. Elmer T, Mephem K, Stadtfeld C. Students under lockdown: Comparisons of students' social networks and mental health before and during the COVID-19 crisis in Switzerland. *PLoS One* 2020;15(7):e0236337.
3. Dumas TM, Ellis W, Litt DM. What does adolescent substance use look like during the COVID-19 pandemic? Examining changes in frequency, social contexts, and pandemic-related predictors. *J Adolesc Health* 2020;67(3):354-361.
4. Kaper MS, Reijneveld SA, van Es FD, de Zeeuw J, Almansa J, Koot JAR, de Winter AF. Effectiveness of a comprehensive health literacy consultation skills training for undergraduate medical students: A randomized controlled trial. *Int J Environ Res Public Health* 2019;17(1):81.
5. Ali NK, Ferguson RP, Mitha S, Hanlon A. Do medical trainees feel confident communicating with low health literacy patients? *J Community Hosp Intern Med Perspect* 2014;4(2).

6. Pham T, Bui L, Nguyen A, Nguyen B, Tran P, Vu P, Dang L. The prevalence of depression and associated risk factors among medical students: An untold story in Vietnam. *PLoS One* 2019;14(8):e0221432.
7. Goyal K, Chauhan P, Chhikara K, Gupta P, Singh MP. Fear of COVID 2019: First suicidal case in India! *Asian J Psychiatr* 2020;49:101989.
8. Xiang YT, Yang Y, Li W, Zhang L, Zhang Q, Cheung T, Ng CH. Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. *Lancet Psychiatry* 2020;7(3):228-229.
9. Duan L, Zhu G. Psychological interventions for people affected by the COVID-19 epidemic. *Lancet Psychiatry* 2020;7(4):300-302.
10. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ C, Bayram NG, Uysal O, Yılmaz V. Fagerstrom test for nicotine dependence: Reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tuberk Toraks* 2004;52(2):115-121.
11. Ladikli N, Bahadır E, Yumuşak FN, Akkuzu H, Karaman G, Türkkân Z. Kovid-19 korkusu ölçeği'nin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *International Journal of Social Science* 2020;3:71-80.
12. Grogan S, Walker L, McChesney G, Gee I, Gough B, Cordero MI. How has COVID-19 lockdown impacted smoking? A thematic analysis of written accounts from UK smokers. *Psychol Health* 2022;37(1):17-33.
13. Carreras G, Lugo A, Stival C, Amerio A, Odone A, Pacifici R, Gallus S, Gorini G. Impact of COVID-19 lockdown on smoking consumption in a large representative sample of Italian adults. *Tob Control* 2022;31(5):615-622.
14. Jackson SE, Garnett C, Shahab L, Oldham M, Brown J. Association of the COVID-19 lockdown with smoking, drinking and attempts to quit in England: An analysis of 2019-20 data. *Addiction* 2021;116(5):1233-1244.
15. Stanton R, To QG, Khalesi S, Williams SL, Alley SJ, Thwaite TL, Fenning AS, Vandelanotte C. Depression, anxiety and stress during COVID-19: Associations with changes in physical activity, sleep, tobacco and alcohol use in Australian adults. *Int J Environ Res Public Health* 2020;17(11):4065.
16. Rolland B, Haesebaert F, Zante E, Benyamina A, Haesebaert J, Franck N. Global changes and factors of increase in caloric/salty food intake, screen use, and substance use during the early COVID-19 containment phase in the general population in France: Survey study. *JMIR Public Health Surveill* 2020;6(3):e19630.
17. Busse H, Buck C, Stock C, Zeeb H, Pischke CR, Fialho PMM, Wendt C, Helmer SM. Engagement in health risk behaviours before and during the COVID-19 pandemic in German University students: Results of a cross-sectional study. *Int J Environ Res Public Health* 2021;18(4):1410.
18. Nguyen HT, Do BN, Pham KM, Kim GB, Dam HTB, Nguyen TT, Nguyen TTP, Nguyen YH, Sørensen K, Pleasant A, Duong TV. Fear of COVID-19 scale-associations of its scores with health literacy and health-related behaviors among medical students. *Int J Environ Res Public Health* 2020;17(11):4164.
19. Harkness KL, Alavi N, Monroe SM, Slavich GM, Gotlib IH, Bagby RM. Gender differences in life events prior to onset of major depressive disorder: The moderating effect of age. *J Abnorm Psychol* 2010;119(4):791-803.
20. Conklin AI, Guo SX, Tam AC, Richardson CG. Gender, stressful life events and interactions with sleep: A systematic review of determinants of adiposity in young people. *BMJ Open* 2018;8(7):e019982.
21. The Lancet. The gendered dimensions of COVID-19. *Lancet* 2020;395(10231):1168.